

BeeldBoek klas 7 **deel 1**

LIJN & VORM

Je eigen 'standaardwerk' In jouw BeeldBoek leg je een verzameling voorbeelden aan van de meest belangrijke aspecten van vormgeving. In de loop van de komende jaren werk je aan de volgende hoofdstukken:

	mavo	havo
klas 07	lijn & vorm	klas 07 lijn & vorm
klas 08	ruimte	klas 08 ruimte
klas 09	compositie	klas 09 compositie
klas 10	kleur & licht	klas 10 kleur
	textuur & structuur	klas 11 licht
		klas 12 textuur & structuur

Op deze manier heb je aan het einde van je laatste jaar een eigen 'standaardwerk' gemaakt over de beeldaspecten die je moet kennen voor de examenonderdelen CKV2 en Kunst Algemeen.

De inrichting van het boek 00: inleiding *Voor het inrichten en vormgeven van boeken gelden regels en afspraken. Natuurlijk is het niet verplicht deze regels te volgen, maar het is wel goed iets van deze regels en afspraken te weten. Het vormgeven van drukwerk heet grafische vormgeving (graveren: schrijven). In tegenstelling tot autonome kunst (vrije, zelfstandige kunstwerken) is grafische vormgeving een vorm van toegepaste kunst.*

Andere vormen van toegepaste kunst zijn:

- architectuur, bouwkunde
- interieurontwerp, binnenhuisarchitectuur
- industriële vormgeving, vormgeving van industriële producten (design)
- fotografie, documentaire- en productfotografie
- modeontwerp, vormgeving van kleding
- edelsmeedkunst, vormgeving van sier- en gebruiksvoorwerpen in edele metalen
- web design, vormgeving van websites, apps en interactieve schermen (bijv. op kopieerapparaten)

De inrichting van het boek 01: de cover

Je ziet hier twee voorbeelden, maar maak vooral je eigen ontwerp! Wat er in ieder geval op moet staan zie je hierboven.

Zit je bijvoorbeeld in klas 7H en ben je bij ons op school begonnen in 2021, dan vul je de vraagtekens als volgt in:

H stroom 202**1**

Doordenker 1: loopt de tekst op de rug van een boek altijd van boven naar beneden?

Doordenker 2: waarom zet je niet gewoon 7H op je beeldboek?

De inrichting van het boek 02: de binnenbladen

De cover en de rug schuif je in de voor- en zijkant van de ringband die je op school krijgt. In het boek zelf komen nu de voorbeelden.

- Op ieder blad behandel je één aspect van vormgeving
- Boven zet je de titel
- Daaronder maak je een eigen voorbeeld
- Op het onderste gedeelte komt de uitleg. Deze neem je over van deze werkbladen.

LIJN 01: de titel van dit werkblad is:

De ware lijn

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Met een lijn wordt een verbinding tussen twee punten bedoeld. Daarmee heeft een lijn dus één afmeting: zijn lengte. Een 'echte' lijn heeft dus geen breedte. Dat wat normaliter een lijn genoemd wordt is in wezen een (heel lang) vlak, er is hier immers wél sprake van een breedte.

Slechts op één manier kunnen 'ware' lijnen zichtbaar gemaakt worden: als randen van vlakken.

Verdere uitleg vind je op de volgende bladzijde >>

In de meetkunde spreken we van drie dimensies.

- *Een kubus heeft drie dimensies: lengte, breedte én diepte.*
- *En vlak heeft twee dimensies: lengte en breedte.*
- *Een lijn heeft één dimensie: lengte.*

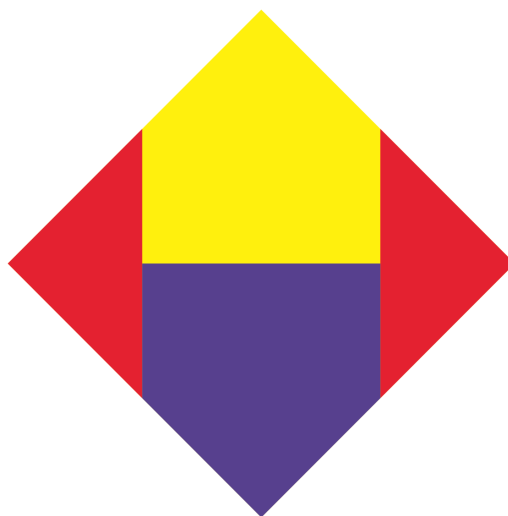
Dat is een beetje sneu voor de lijn, want op deze manier heeft een lijn geen breedte. En spreken over dikke en dunne lijnen klopt dus eigenlijk helemaal niet. Lijnen zoals wij die tekenen zijn eigenlijk altijd (hele lange) vlakken...

Tóch kan je wel echte lijnen in beeld brengen: als rand van een (gekleurd) vlak. Randen van vlakken hebben immers wel een lengte maar géén breedte.

Als je goed kijkt zie je hieronder het woord 'LIJN', geschreven met de randen van gekleurde vlakken.

In je BeeldBoek maak je van gekleurd papier je eigen voorbeeld. Doe dit in een ruitvorm. Als je goed oplet kom je er vanzelf achter waarom dit het meest handig is.

Probeer bijvoorbeeld de eerste letter van je naam te maken. Hieronder zie je een voorbeeld van een 'H'

Je mag natuurlijk ook proberen of het lukt met twee letters (je voor- en achternaam) óf je hele naam. Dat laatste is wel moeilijk en kán ook niet altijd.

LIJN 02: de titel van dit werkblad is:

Dik tegenover dun

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Of een lijn dun of dik overkomt hangt af van de verhouding tot de totale afbeelding.

Verdere uitleg:

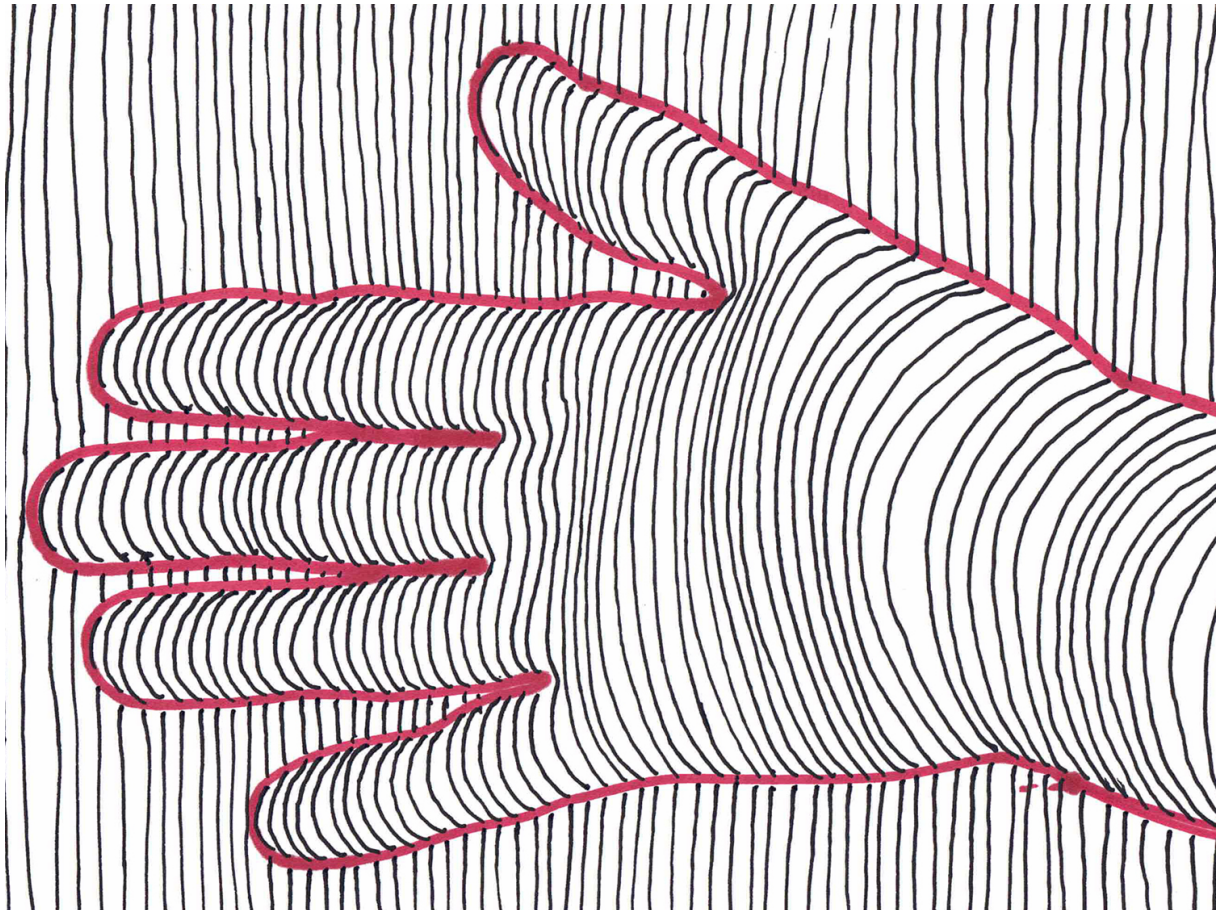
We hebben het er al over gehad dat het eigenlijk onzin is over dikke en dunne lijnen te spreken. Dan zijn het immers eigenlijk geen lijnen maar lange dunne (of dikkere) vlakken. Maar bij deze sluiten we ons aan bij het normale spraakgebruik en noemen we dit dus gewoon dikke of dunne lijnen.

Hier een illustratie met hele dikke én hele dunne letters die je zelf ontwerpt.

Enne: als je zelf iets totaal anders verzint is dat natuurlijk helemaal mooi!

LIJN 03: de titel van dit werkblad is:

Arcering tegenover contour

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek) :

Bij arceren worden lijnen binnen de vorm gebruikt om hollingen en bollingen weer te geven. Contourlijnen geven juist de buitengrenzen van de vormen aan.

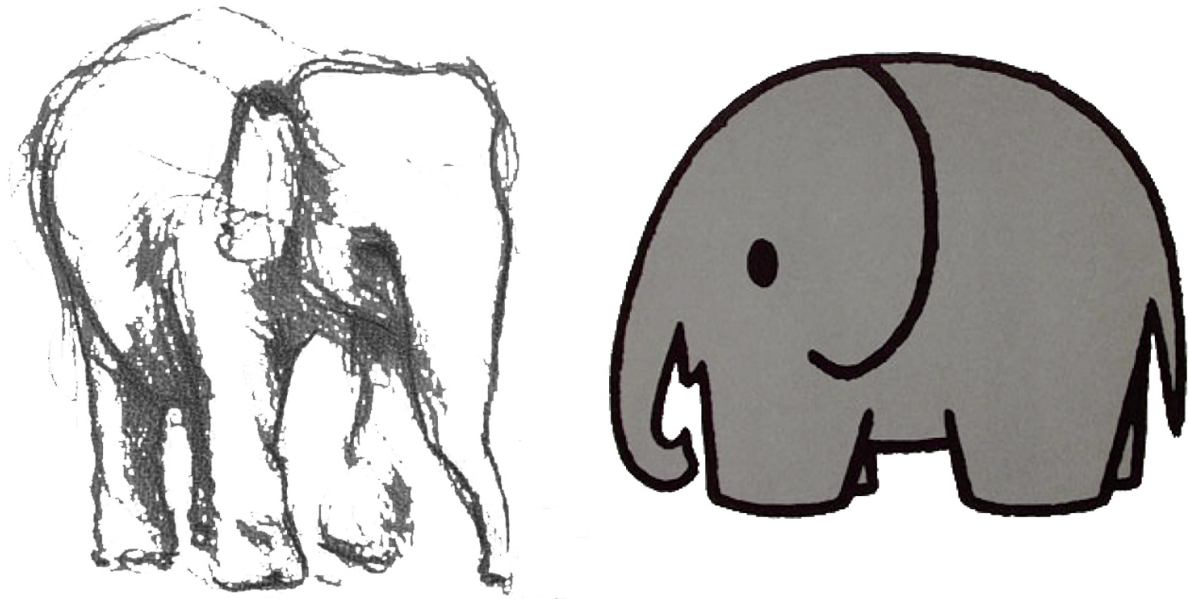
Verdere uitleg:

Je kan deze tekening zelf maken: leg je hand op een vel tekenpapier en trek de contour (de dikke rode lijn). Daarna teken je zelf de arcering (de dunne zwarte lijnen).

Kies je eigen kleuren en nog beter: maak een totaal eigen – en dus ander – voorbeeld waarin zowel contourlijnen als arceringen goed te zien zijn.

LIJN 04: de titel van dit werkblad is:

Schetsmatig tegenover strak

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Lijnen kunnen schetsmatig, vanuit de losse pols getekend zijn, of juist heel strak.

Verdere uitleg:

Zoek een voorbeeld van een dier, bijvoorbeeld op je telefoon. Eerst maak je een mooie schets van dat dier.

Daarna maak je een gestileerde afbeelding, bijvoorbeeld zoals Dick Bruna dat zou doen. Het is misschien slim daar eerst wat schetsjes van te maken om verschillende mogelijkheden uit te proberen.

LIJN 05: de titel van dit werkblad is:

Kalligrafisch

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Bij een kalligrafische lijnvoering wordt gebruikt gemaakt van lijnen die in dikte variëren.

Verdere uitleg vind je op de volgende bladzijde >>

Kalligrafie is eigenlijk een oud woord voor schrijven. In de tijd dat er met ganzenveren geschreven werd was het de gewoonte een de punt recht af te snijden. Een ganzenveer is vrij zacht en slijt dus snel als je ermee schrijft. Een brede punt slijt minder snel dan een scherpe punt.

Op het bovenste plaatje zie je hoe zo'n brede punt een kalligrafische lijn geeft: afwisselend dik en dun.

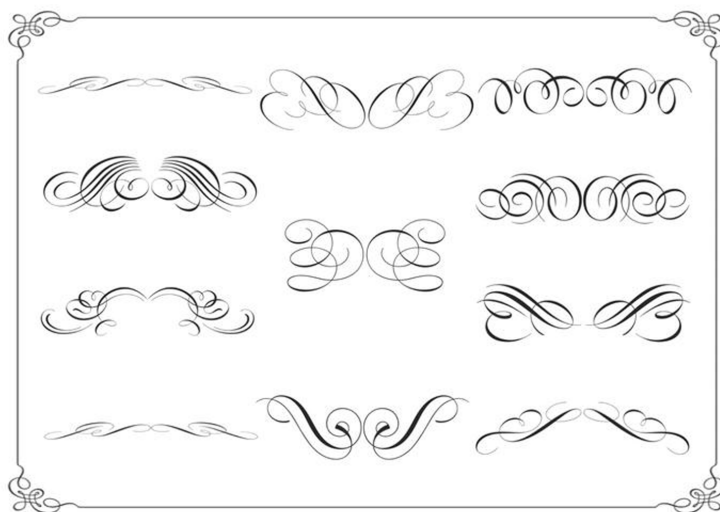
Veel klassieke drukletters volgen in hun ontwerp het dik-dun het kalligrafische schrift:

Bodoni Old Style

Met dank aan de industriële revolutie nam de know-how om sterk, veerkrachtig staal te maken snel toe. Zulk staal is onontbeerlijk voor het bouwen van stoommachines.

Van datzelfde staal werden ook kroontjespennen gemaakt. Deze zijn zeer buigbaar en hebben een scherpe punt. Door hard of zacht te drukken ontstaan lijnen die variëren in dikte.

Maak zelf een kalligrafische tekst door twee potloden aan elkaar te tapen. Je kan een woord schrijven maar ook een ornament ontwerpen, zie de voorbeelden hieronder:

LIJN 06: de titel van dit werkblad is:

Materieel

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Bij een materiële lijnvoering is goed te zien met welk materiaal er gewerkt is.

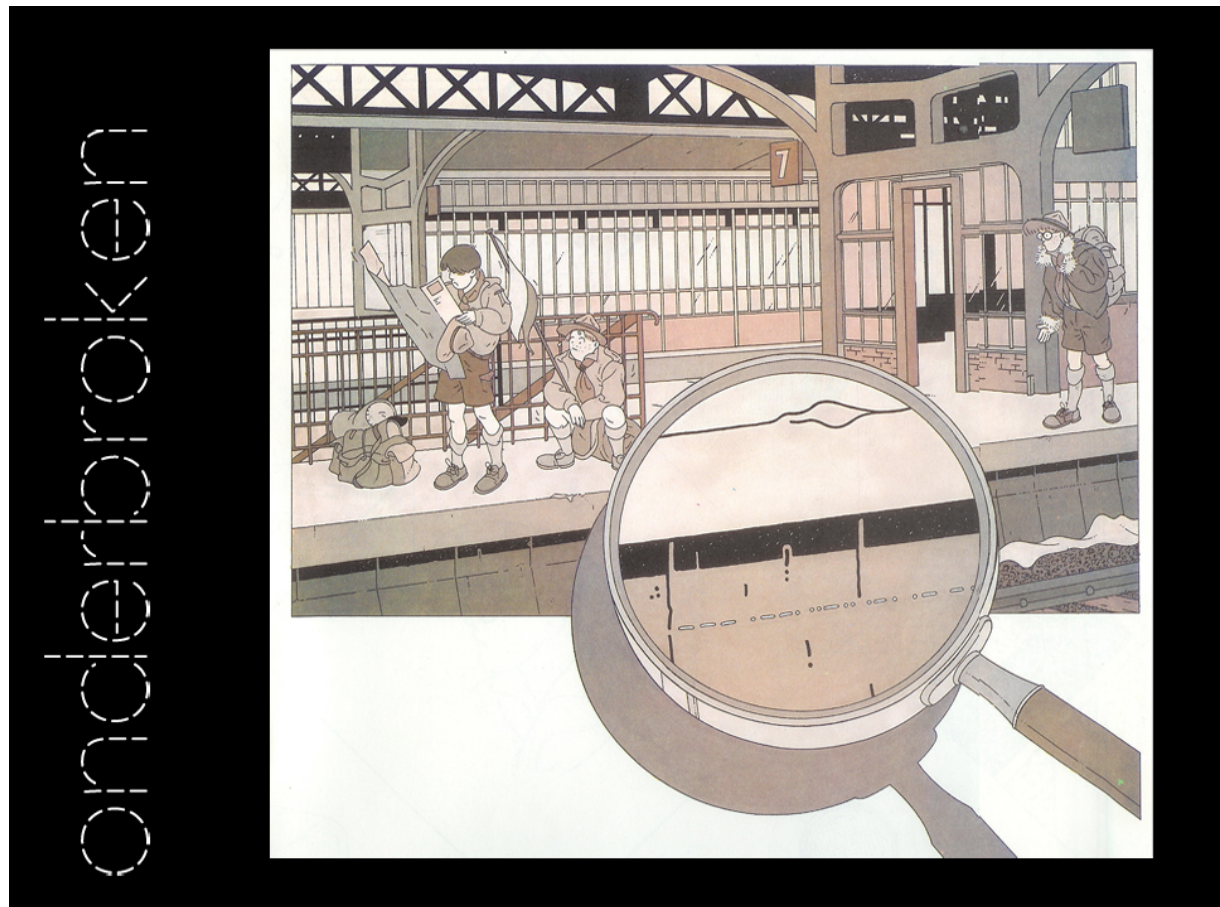
Verdere uitleg:

Het voorbeeld dat ik heb gevonden is van Alan Fletcher, een beroemde engelse graficus. De grap is hier dat de tekst samenvalt met het teken of schildermateriaal dat is gebruikt.

Probeer hier vooral zelf iets te verzinnen in de trant van 'dit is vlekkelig vetkrijt' of 'pas op natte verf'!

LIJN 07: de titel van dit werkblad is:

Onderbroken

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Wanneer er stukken uit een lijn ontbreken, maken wij daar binnen onze waarneming tóch één geheel van. We zien dan niet vele losse lijnstukken maar één stippellijn.

Verdere uitleg:

Wij kunnen iets wat dieren (vrijwel) niet kunnen: verbanden leggen tussen losstaande waarnemingen. Veel knaagdieren bijvoorbeeld verstoppen zaadjes in de grond om zo een wintervoorraad aan te leggen. Dat er even later kleine plantjes op die plek gaan groeien zet ze niet aan het denken. Daarom zie je ook nooit een eekhoorn een akker aanleggen... Onze hersenen zitten compleet anders in elkaar en doen hun uiterste best wél overal verbanden te zien. Vaak klopt dat, maar vaak ook niet: 'Vanochtend met mijn verkeerde been uit bed gestapt en nu gaat alles de hele dag fout...'

Verdere uitleg vind je op de volgende bladzijde >>

In ieder geval: als wij een rijtje streepjes zien kunnen we eigenlijk niet anders dan daar een stippellijn van maken. Probeer hier zelf een origineel voorbeeld te geven.

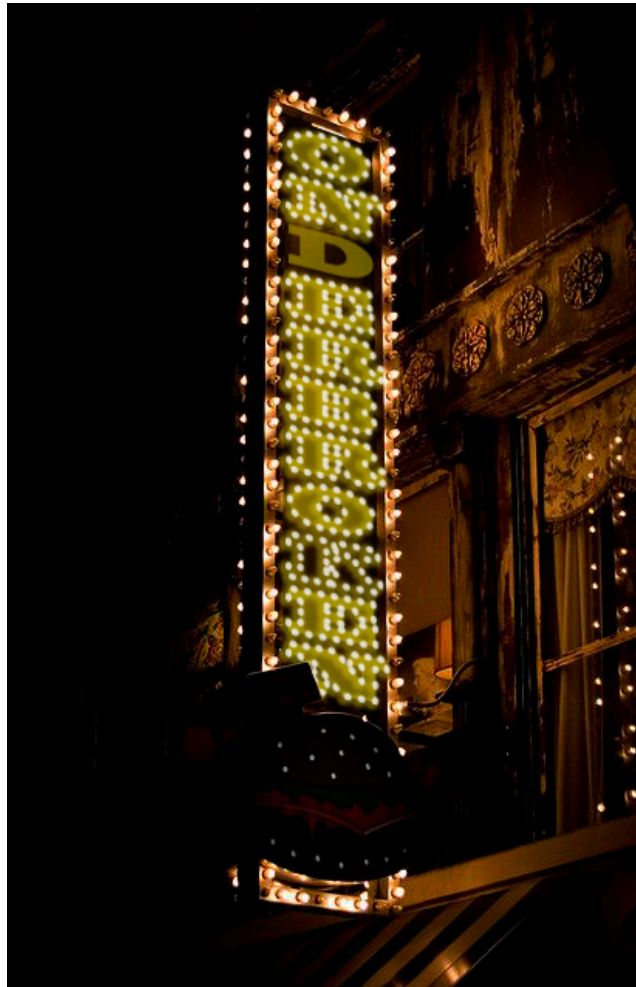
Hier geef ik twee suggesties, maar verzin vooral zelf iets beters!

Schrijf het woord 'onderbroken' uit in morseschrift (en maak iets moois van de stippen en strepen):

A ●-	J ●---	S ●●●
B -●●●	K -●-	T -
C -●-●	L ●-●●	U ●●-
D -●●	M --	V ●●●-
E ●	N -●	W ●--
F ●●-●	O ---	X -●●-
G --●	P ●-●●	Y -●--
H ●●●●	Q --●●-	Z --●●
I ●●	R ●-●	

Het voorbeeld van de vorige pagina komt uit een strip van Goffin Riviere waar striptekenaars geheime boodschappen als morsecodes in te plaatjes verstoppen.

Maak een afbeelding van het woord 'onderbroken' met onderbroken lijnen:

LIJN 08: de titel van dit werkblad is:

De lijn als uitgangspunt

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

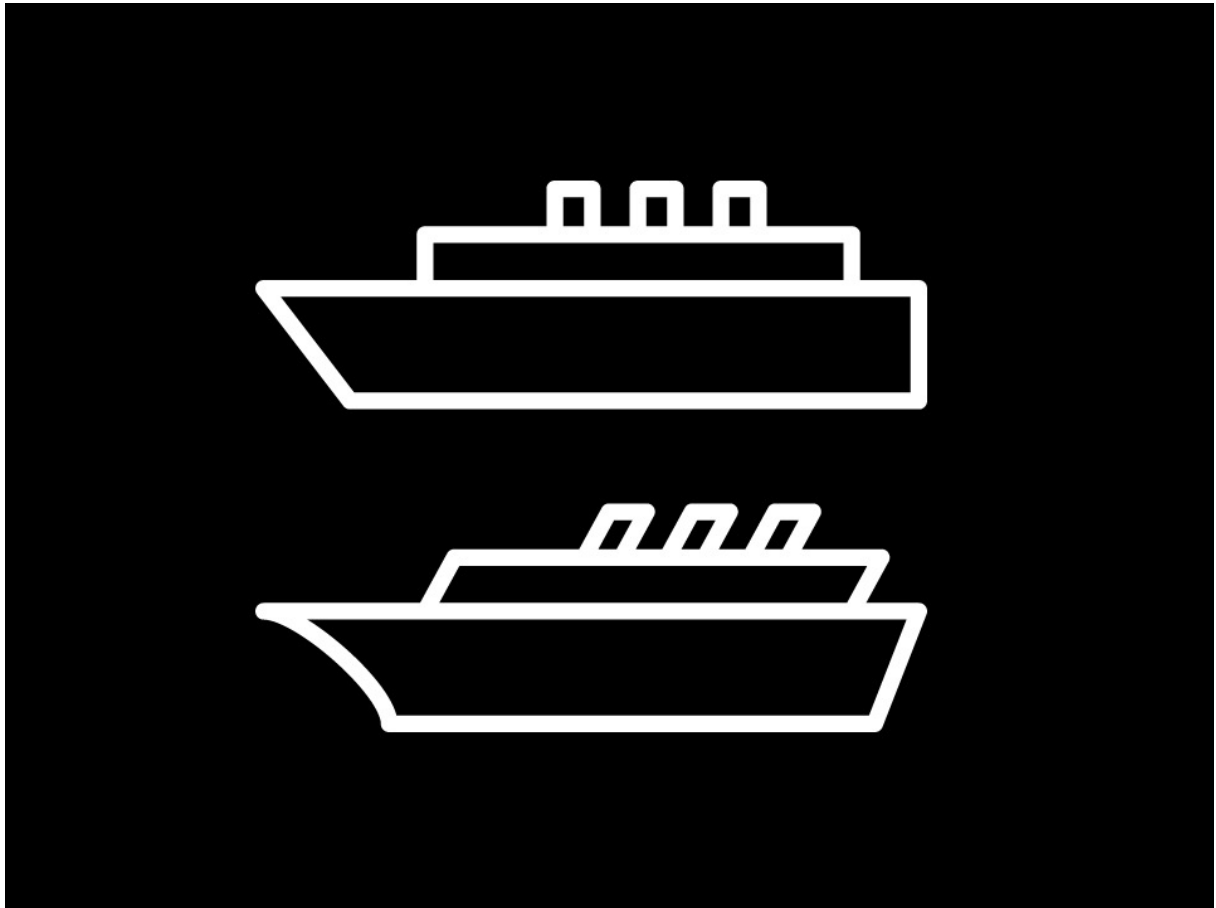
In veel ontwerpen is een bepaalde lijn het basisgegeven waar een object 'omheen gebouwd' is.

Verdere uitleg:

Hierboven zie je een wereldberoemd ontwerp uit 1932 van Gerrit Rietveld: de zigzagstoel. Je ziet het heel duidelijk: éérst was er een geknakte lijn en daar heeft Rietveld een stoel van gemaakt. Probeer zelf ook een meubel of ander gebruiksvoorwerp te ontwerpen vanuit één duidelijke lijn. Die lijn moet daarbij heel duidelijk en helder in beeld blijven!

LIJN 09: de titel van dit werkblad is:

Stroomlijn

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Stroomlijning is een veel toegepaste lijnvoering. Het suggereert een snelle beweging.

Verdere uitleg:

Toen de eerste stoomschepen gebouwd werden stonden de stoompijpen nog gewoon rechtop. Maar al gauw bedacht een slimmerik: 'Ik wil laten zien dat mijn stoomschip héél hard kan. Weet je wat: ik zet de pijpen schuin naar achteren alsof ze door de vaart scheef zijn gaan staan. Ook als het schip in de haven ligt kan je zo zien dat dit een heel snel schip is..'

Daarmee was het 'stroomlijnen' geboren.

Verdere uitleg vind je op de volgende bladzijde >>

Voor auto's en vliegtuigen is het natuurlijk sowieso handig ze goed te stroomlijnen: ze verplaatsen zich dan gemakkelijk doordat ze de luchtlaag waar ze doorheen moeten mooi gelijkmatig opzij duwen.

De auto links is gebouwd door de Nederlandse kunstenaar Joost Conijn. Je kan er echt mee de weg op, maar hij is niet echt gestroomlijnd. De klassieke Volkswagen kever is dat duidelijk wel.

De Amerikaanse ontwerper Raymond Loewy was een grootmeester in stroomlijnen. Eigenlijk alles wat hij ontworpen heeft ziet eruit alsof het heel hard door de ruimte kan vliegen: zelfs een punteslijper...

Verzin zelf een object (auto, boot, stoel of iets dergelijks) en teken dat object eerst NIET en dan WEL gestroomlijnd (natekenen mag ook).

Óf neem een voorwerp dat absoluut NIET snel beweegt – bijvoorbeeld een vuilnisbak – en maak er een ontwerp van dat super gestroomlijnd is.

LIJN 10: de titel van dit werkblad is:

Lijn als markering

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Vanzelfsprekend worden lijnen op tal van plaatsen gebruikt om een gebied af te bakenen.

Verdere uitleg:

De lijn als grens. Bijvoorbeeld: 'Alleen binnen dit gebied mag je roken'. Op de afbeelding hierboven zie een zogenaamde guerrillacampagne van reclamebureau Dentsu & Rubicam. Guerrillacampagnes zijn reclames die rechtstreeks op straat spelen. Je kijkt niet naar een plaatje of een filmpje, maar je bent zelf onderdeel van het verhaal.

In dit geval zie je meteen wat het gevolg is als je binnen het rookgebied een sigaretje opsteekt.

Probeer zelf een beeld te verzinnen waar je dan op één of andere manier een grens in aangeeft... met een lijn natuurlijk...

LIJN 11: de titel van dit werkblad is:

De lijn als herkenningsteken

De uitleg die erbij hoort is (overnemen in je BeeldBoek):

Simpele en karakteristieke lijnen kunnen uitstekend gebruikt worden als herkenningsteken.

Verdere uitleg:

Zeer waarschijnlijk weet je meteen welke frisdrank bij deze (kalligrafische) gebogen lijn hoort.

Probeer zelf een voorbeeld te vinden van een product of merk dat je overal meteen herkent aan een bepaalde lijn die altijd gebruikt wordt.

In dit geval kan je dus een voorbeeld uit een tijdschrift gebruiken of bijvoorbeeld een afbeelding printen en in je BeeldBoek plakken.